

Versterken van ondernemerschaps- competenties

OPHEFFING VERPLICHTING ATTEST BEDRIJFSBEHEER

Inhoud

1.	Aanleiding.....	4
2.	Stakeholderoverleg.....	5
2.1	Chronologie	5
2.1.1	1 ^e fase: Verkenning.....	5
2.1.2	2e fase: Uitwerken actieplan	5
2.1.3	3 ^e fase: Uitrol	5
2.2	Inbreng stakeholders.....	5
2.2.1	Wie?.....	5
2.2.2	Impact.....	6
2.2.3	Noodzaak tot vervanging van het civiel effect van attestering?	7
2.2.4	Competenties	7
2.3	Samenvatting stakeholderoverleg.....	8
3.	Bevorderen van ondernemerscompetenties	9
3.1	Definitie	9
3.2	Doelgroep	10
3.3	Twee initiatieven: opleiding en (pre)startbegeleiding	10
3.4	Strategische doelstellingen	11
3.4.1	Ondernemers onderschrijven de nood aan ondersteuning en nemen hiertoe actie (SD1)....	11
3.4.2	De overheid en haar partners richten een klantgerichte ondersteuning in, op basis van de noden van de doelgroep (SD2).....	11
3.4.3	De overheid en haar partners spelen bij de uitrol van de ondersteuning in op de diversiteit van de doelgroep (SD 3).....	12
3.5	Operationele doelstellingen en acties.....	12
3.5.1	Sensibiliserende initiatieven worden opgestart of gecontinueerd (SD1:OD1)	12
3.5.2	Financiële drempels worden zoveel mogelijk weggewerkt (SD1:OD2).....	14
3.5.3	Informatie met betrekking tot opleiding, begeleiding en financiële incentives wordt toegankelijk gemaakt voor de (toekomstige) ondernemer (SD1:OD3).....	15
3.5.4	Onderwijsactoren worden ondersteund in hun werking rond ondernemerscompetenties (SD2:OD2)	16
3.5.5	Bestaande opleidingen worden herbekeken en indien nodig inhoudelijk aangepast (SD2:OD3) 18	
3.5.6	Onderwijsinstellingen werken aan ondernemerscompetenties (SD3:OD1)	19
3.5.7	Opstarten van nieuwe digitale opleidingsinitiatieven (SD3:OD2).....	20
3.5.8	Het 'recht op een ondernemingsplan' realiseren door een continuering en ambitieuze aanpassing van de bestaande prestartbegeleiding (SD3:OD3)	20
4.	Monitoring.....	22
5.	Governance	23
6.	Samenvattend	24
7.	Bijlage: Ondernemerscompetenties in het secundair onderwijs.....	

1. Aanleiding

Bij de 6de Staatshervorming van 1 juli 2014 werd de bevoegdheid inzake de vestigingswetgeving overgedragen van het federale niveau naar de gewesten. Zowel in het kader van de uitvoering van de Vlaamse beleidsdoelstelling¹ als in de afstemming van de vestigingswetgeving op de Europese beleidscontext en wetgeving werd deze vestigingswetgeving aan een grondige evaluatie en bijsturing onderworpen.

De wetgeving met betrekking tot het attest bedrijfsbeheer vertrekt vanuit de vaststelling dat te veel startende ondernemingen binnen de 5 jaar falen en dat een gebrek aan vaardigheden op het vlak van bedrijfsbeheer hierin vaak een rol speelt. Er werd besloten dat een starter niet enkel beroepsbekwaam moet zijn, maar ook moet beschikken over een solide kennis inzake bedrijfsbeheer. De expliciete doelstelling van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer was dan ook om de voorbereiding van de starters te verbeteren en zo de kans op succes te verhogen. Het was dus niet de bedoeling om het attest in te bouwen als een administratieve of inhoudelijke drempel.

Het bewijs van basiskennis, van bijvoorbeeld bedrijfsbeheer, als wettelijke vereiste om zich te mogen vestigen kan echter bij toepassing van de Europese Richtlijn 2006/123/EG niet worden opgelegd aan een EU-onderdaan die zich in Vlaanderen wenst te vestigen of diensten te verrichten. Enkel de Vlaamse (tot dusver Belgische) ondernemer is verplicht dit bewijs te leveren. Vlamingen hebben hierdoor in Vlaanderen formeel te maken met een hogere drempel om een onderneming te starten ten opzichte van andere Europeanen.

Het belang van ondernemerscompetenties gecombineerd met het gegeven dat het nooit de intentie was van het attest bedrijfsbeheer een administratieve drempel in te stellen - en met de Europese Regelgeving in gedachte - bracht dit de Vlaamse regering ertoe op 14 juli 2017 een principiële goedkeuring te hechten aan volgend voorstel:

- 1) De vernieuwing van de visie inzake ondernemerscompetenties door het opmaken van een plan van aanpak en
- 2) de opheffing van de wettelijke vereiste basiskennis bedrijfsbeheer.

Voorliggend document geeft enerzijds het overlegproces weer met de verschillende stakeholders uit het veld. Anderzijds geeft het de grote lijnen weer van hoe het opheffen van de verplichting tot het behalen van het attest bedrijfsbeheer worden opgevangen. Dit document kwam tot stand op basis van een traject met de werkgeversorganisaties (Unizo, Voka, NSZ), alle onderwijskoepels en het GO!, Vlajo, de Stichting Onderwijs en Ondernemen, het departement Onderwijs en Vorming, Syntra Vlaanderen en andere stakeholders uit het veld. De vooropgestelde lijnen bestaan eruit in kaart te brengen welke noden er zijn en welke nieuwe acties er moeten uitgewerkt worden. Dit document moet ook steeds gezien worden als een aanvulling op het kader van het ondernemend onderwijs² en het algemeen beleid rond ondernemerschap³ geplaatst.

¹ In haar Regeerakkoord 2014-2019 zet de Vlaamse Regering heel sterk in op economie en ondernemerschap. Daarbij wordt expliciet gestipuleerd dat *'we een omkaderend beleid voeren voor ondernemerscompetenties.'*

² Actieplan Ondernemend Onderwijs 2015-2019

³ conceptnota "Ondernemerschap stimuleren via het vernieuwde Agentschap Innoveren en Ondernemen"

2. Stakeholderoverleg

Het stakeholderoverleg heeft een dubbele doelstelling: 1) input geven voor een gerichte ondersteuning van de (toekomstige) ondernemer bij zijn competentie-ontwikkeling; 2) de impact in kaart brengen van het wegvallen van de verplichting op de toegankelijkheid en de diversiteit van het aanbod.

2.1 Chronologie

2.1.1 1^e fase: Verkenning

Timing: juli 2017 – september 2017

Een eerste fase bestaat eruit verkennende gesprekken op te zetten. Daarbij wordt nagegaan welke noden er zijn qua acties en ondersteuning voor het opvangen van de impact van het opheffen van de verplichting, dit zowel in het kader van financiële middelen als inhoudelijke ondersteuning. Een eerste fase bestaat er voornamelijk in de noden te inventariseren en daarnaast het opstarten van de gesprekken over nieuwe initiatieven.

2.1.2 2e fase: Uitwerken actieplan

Timing: september 2017 – januari 2018

Op basis van de noden geïdentificeerd in de eerste fase wordt het actieplan uitgewerkt in samenspraak met de verschillende actoren in het veld. Eind november werd het plan nog afgestemd met de betrokken actoren en gefinaliseerd.

Resultaat: Afgewerkte nota met concrete acties naar herwerking programma en sensibilisering van de doelgroepen.

Besluitvorming: Definitieve versie van de visienota wordt voorgelegd aan de Vlaamse regering.

2.1.3 3^e fase: Uitrol

Timing: januari 2018 – ...

Gedurende de 3^e fase worden de afgesproken acties uitgerold waardoor er een alternatief traject en diverse ondersteunende initiatieven zijn voorzien, naast de reeds bestaande ondersteuning. Voor meer details zie de punten 4 en 5 van deze nota over monitoring en governance.

2.2 Inbreng stakeholders

2.2.1 Wie?

In het kader van dit proces worden volgende stakeholders geïdentificeerd:

- Syntra Vlaanderen en de Syntra vzw's.
- Onderwijskoepels en het GO!
- Departement Onderwijs en Vorming

- Instellingen hoger onderwijs⁴
- Werkgeversorganisaties (Unizo, Voka, NSZ)
- Structurele partners ondernemend onderwijs: Vlajo en Stichting Onderwijs & Ondernemen
- Ondernemingsloketten
- Andere prestartinitiatieven

Op basis van de eerste verkennende gesprekken wordt met enkele actoren een intensiever traject uitgewerkt, meer bepaald met de onderwijskoepels en het GO!, het departement Onderwijs en Vorming, de structurele partners ondernemend onderwijs, Syntra Vlaanderen en een vertegenwoordiging van de Syntra vzw's. Ook met Unizo en NSZ werd diepgaander overlegd.

2.2.2 Impact

Gezien de datum van inwerkingtreding is een inschatting van de impact moeilijk te bepalen. Het onderwijsveld ervaart voor het volwassenonderwijs echter nu al dat er een sterke tot hele sterke daling, tot 60% op basis van voorlopige cijfers, is van inschrijvingen binnen de opleiding attest bedrijfsbeheer.⁵ Hierdoor kunnen zowel **Syntra vzw's** als de **centra voor volwassenenonderwijs** genoodzaakt zijn om in bepaalde campussen of centra de opleiding niet langer in te richten wegens te verlieslatend of helemaal geen geïnteresseerden, waardoor er een centralisatie optreedt.

De bevraagde **hoger onderwijsinstellingen** die op dit ogenblik een opleiding organiseren voor het behalen van het attest bedrijfsbeheer, geven aan geen impact te ondervinden aangezien de opleidingen die zij inrichten specifiek zijn ingericht om de studenten de kans te geven zo snel mogelijk te kunnen opstarten. De beslissing tot opheffen van het attest bedrijfsbeheer heeft geen impact op hun engagement, wel kan de invulling van de opleiding aangepast worden.

In het **secundair onderwijs** maakt bedrijfsbeheer soms deel uit van het fundamenteel gedeelte van een studierichting, inzonderheid in studierichtingen met economisch of handelsgericht karakter. In dit geval zullen de elementen van bedrijfsbeheer aangeboden blijven zolang deze in het leerplan opgenomen zijn. In vele gevallen zal bedrijfsbeheer echter voorkomen binnen het complementair gedeelte van de wekelijkse lessentabel. De schooldirectie beslist in dit geval of en aan wie de mogelijkheid geboden wordt om bedrijfsbeheer te volgen. In de toekomst zal de invulling van de nieuwe eindtermen bepalend zijn voor de invulling binnen het secundair onderwijs. Er zijn scholen die in het verleden al beslisten om bedrijfsbeheer niet langer aan te bieden in het complementaire deel. Daaronder zijn er scholen die daarvoor doorverwijzen naar Centra voor Volwassenenonderwijs. Het Centrum voor Volwassenenonderwijs is in dit geval verantwoordelijk voor de opleiding. Dit brengt wel financiële drempels met zich mee aangezien de jongere dan inschrijvingsgeld dient te betalen aan het Centrum voor Volwassenenonderwijs en de secundaire school

⁴ Bevraging van de instelling hoger onderwijs die een opleiding inrichten tot het uitreiken van het attest bedrijfsbeheer via mail.

⁵ Voor de opleidingen bedrijfsbeheer in het volwassenenonderwijs die startten tussen 1 september 2016 en 31 december 2016 waren er nog 4634 inschrijvingen en werden 316 cursussen ingericht. De voorlopige cijfers op 20/11/2017 voor de cursussen bedrijfsbeheer die starten tussen 1 september 2017 en 31 september 2017 zijn er op dit moment slechts 1882 inschrijvingen en er worden 169 cursussen ingericht.

niet tussenkomt in het inschrijvingsgeld. Op dit moment kan er nog geen duidelijk beeld gegeven worden over aantallen.

2.2.3 Noodzaak tot vervanging van het civiel effect van attestering?

Het opheffen van de wettelijke verplichting tot het behalen van een attest, roept ook de vraag op of een alternatieve attestering zou moeten worden uitgewerkt.

Syntra Vlaanderen geeft aan een alternatieve dienstverlening te stimuleren die rekening houdt met de principes die naar voor worden geschoven met name aandacht voor algemene ondernemerscompetenties, financiële geletterdheid en werken op een ervaringsgerichte manier vanuit de noden van de (toekomstige) ondernemer. De Syntra vzw's wensen een vooruitstrevende rol te spelen bij de uitwerking van een innovatieve alternatieve dienstverlening bedrijfsbeheer en daarmee de doelgroep van (pre)starters en groeiers te ondersteunen. Dit zal samen met partners worden ontwikkeld. Het huidige programma bedrijfsbeheer is transitair daar de ontwikkeling, evaluatie en eventuele bijsturing van een alternatieve dienstverlening de nodige tijd zal vragen.

De onderwijskoepels en het GO! baseerden hun leerplannen op de omzendbrief. Nu de attestering wordt opgeheven valt de wettelijke basis weg voor de opbouw van onderwijs met betrekking tot bedrijfsbeheer. Daarom vragen de onderwijskoepels en het GO! een gevalideerd referentiekader dat als basis kan dienen voor het werken rond ondernemerscompetenties in het secundair en volwassenonderwijs. Een addendum aan het actieplan ondernemend onderwijs moet hiervoor volstaan.

De vertegenwoordiging van de ondernemingsloketten geeft aan dat het wegvallen van de verplichting tot attest het verlies van 'een stok achter de deur' betekent. Er is echter geen expliciete vraag om een nieuwe vorm van attestering in te richten, maar er is wel de vraag om na te gaan hoe de ondernemingsloketten in de toekomst een sensibiliserende rol kunnen opnemen naar ondernemers die duidelijk nood hebben aan opleiding en vorming.

Het uitgebreide advies van de SERV is terug te vinden op haar website. Een expliciete attestering door de overheid lijkt geen algemeen gedragen visie te zijn binnen de SERV, wel is er vraag naar een richtinggevend kader waarop de actoren in het onderwijsveld zich kunnen richten om jongeren op een effectieve en ervaringsvolle wijze voor te bereiden op een toekomst als ondernemer.

2.2.4 Competenties

Het opheffen van de verplichting tot het behalen van het attest betekent niet dat het belang van de competenties overboord wordt gegooid. De stakeholders werden bevraagd over welke competenties noodzakelijk zijn voor een (toekomstig) ondernemer. Hierbij is er een consensus dat dit afhankelijk is van de doelgroep.

De Syntra vzw's zien de afschaffing van het attest bedrijfsbeheer als een opportuniteit om het aanbod te vernieuwen. Het aandeel opleiding in de innovatieve, alternatieve dienstverlening zal sowieso modulair zijn, aangepast aan de noden van de doelgroep. Ook de vertegenwoordiging van de centra voor volwassenenonderwijs is voorstander van een meer praktijkgerichte opleiding en hadden dit reeds in het bestaande programma geïntegreerd. De huidige regelgeving zorgt er echter voor dat er geen flexibiliteit kan zijn op maat van de cursist. Voor hen is het dan ook belangrijk om in een kader te kunnen werken waarbij flexibiliteit mogelijk is om op maat van de cursist te kunnen werken. In het verlengde hiervan vraagt het

volwassenonderwijs ook een kader dat integratie van ondernemerscompetenties met beroepscompetenties /beroepsopleiding mogelijk maakt.

De vertegenwoordiging vanuit de secundaire scholen gaven aan dat er verschillende onderdelen van het huidige lessenpakket te theoretisch zijn en te ver van de leefwereld van de jongere staan waardoor dit een negatief effect had op de impact van het lesprogramma bedrijfsbeheer. De opheffing van de verplichting biedt een kans hier flexibel mee om te gaan en meer in te zetten op algemene ondernemerscompetenties en minder op theoretische kennis. Op deze manier krijgen leerkrachten ook meer ruimte om meer dan voorheen in te zetten op praktijkgerichte activerende aanpak. Daarbij aanvullend vinden zij het voor deze doelgroep belangrijk dat ze ook worden bewustgemaakt van de diversiteit aan ondersteunende partners die hen kunnen ondersteunen eenmaal zij wensen op te starten.

Er is eensgezindheid bij de groep dat de laag- en middengediplomeerden het meeste nood zal hebben aan bijkomende ondersteuning. Door het wegvallen van de verplichting bestaat de angst bij alle actoren dat deze groep zich weinig bewust is van het gegeven dat zij zich moeten bijscholen of laten bijstaan als zij een onderneming willen oprichten en ook achteraf minder gemakkelijk de weg naar opleiding vinden. Met betrekking tot hoger opgeleiden is er een consensus dat zij mogelijks niet allemaal de nodige competenties hebben om een onderneming op te starten, maar dat zij wel vlotter de weg vinden naar dienstverleners, personen of opleidingen die hen op weg kunnen zetten of ondersteunen. Uiteraard heeft deze groep ook baat bij een goede oriëntering naar het voor hen gepaste initiatief.

2.3 Samenvatting stakeholderoverleg

Het stakeholderoverleg creëerde de opportuniteit om de impact in kaart te brengen. Er zijn daarbij vele signalen dat er een daling is van het aantal inschrijvingen voor ondernemersopleidingen zowel bij Syntra als bij de CVO's. Dit kan leiden tot een centralisatie van de opleiding waardoor er naast financiële drempels ook andere drempels worden opgeworpen voor (toekomstige) ondernemers, bijvoorbeeld doordat de opleiding minder nabij georganiseerd wordt.

Een expliciete attestering of herwerking van de huidige vorm van attestering wordt door de bevroegde stakeholders niet expliciet gevraagd. Voor zowel de Syntra als de onderwijskoepels en het GO! is een richtinggevend kader wenselijk.

Een laatste element dat werd bevroegd is wat de noodzakelijke elementen zijn voor een ondernemersopleiding. De consensus hierbij was dat dit heel doelgroepafhankelijk is. Bij de leerling in het secundair onderwijs is het veelal wenselijk om een grote nadruk te leggen op algemene ondernemerscompetenties en sensibilisering rond carrièerekeuze. Terwijl de opleiding binnen de CVO's als binnen de Syntra eerder flexibel moeten uitgebouwd worden met zowel onderdelen die zich toespitsen op algemene ondernemerscompetenties en andere meer richting financiële en juridische aspecten van ondernemerschap. Afhankelijk van de noden van de (toekomstige) ondernemer zou die een ruimer of beperkter pakket moeten kunnen volgen. De verschillende opleidingsverstrekkers waren wel eenduidig met betrekking tot het opzet van deze opleiding, deze moeten voornamelijk praktijkgericht zijn en toegespitst op de leefwereld van de doelgroep.

Op basis van de insteek van dit overleg en het gevoerde beleid worden hierna het toekomstig beleid rond het bevorderen van ondernemerscompetenties gekaderd en gekoppeld aan concrete nieuwe en lopende acties.

3. Bevorderen van ondernemerscompetenties

3.1 Definitie

Het naar vorschrijven van een strategie voor het bevorderen van ondernemerscompetenties start bij het scherp stellen van de definitie.

Met de term ondernemerschap bedoelen we het opstarten van een eigen zaak en alle daarop volgende fases die een ondernemer met zijn of haar onderneming kan doorlopen (continueren, groeien, herstarten,...) en dit binnen een brede waaier aan sectoren, zowel binnen de private sector als de non-profit sector. ⁶

Voor het omschrijven van competenties verbonden aan ondernemerschap kunnen verschillende kaders naar vorschreven worden. Entrecomp⁷ is hier een goed maar ruim voorbeeld van en gericht naar het ruime begrip ondernemend handelen en niet zozeer zelfstandig ondernemerschap. Zoals hiervoor aangegeven is de nota gericht op het bevorderen van de (toekomstig) ondernemer die effectief als zelfstandige wil opstarten. Het model dat in dit kader vaak gehanteerd wordt binnen Vlaamse ondernemerschapsopleidingsinitiatieven is het ENTRE-profiel. Het ENTRE-profiel⁸ biedt een aanknopingspunt om zicht te krijgen op de competenties die aan de grondslag liggen van ondernemerschap. In dit ENTRE-profiel is een succesvolle ondernemer iemand die los van een specifieke sector gebonden context erin geslaagd is om succesvol een eigen zaak op te starten (of over te nemen) en die zaak in de eerste drie jaren stabiel uit te bouwen, zodat de fundamenten gelegd zijn voor een gezonde verdere uitbouw. Er wordt dus vertrokken van een KMO-ondernemer, die alleen of met een beperkt aantal medewerkers een eigen zaak start of overneemt. Dit profiel wordt dan ook naar voor gedragen als indicatief, maar niet exhaustief wat betreft ondernemerschapscompetenties.

- Doorzettingsvermogen
- Overtuigingskracht
- Netwerken
- Zicht op de markt
- Inschatten van risico's
- Klantgerichtheid
- Besef van rendement
- Verantwoordelijkheid
- Besluitvaardigheid
- Kansen zien
- Toekomstgericht plannen

⁶ ACTIEPLAN ONDERNEMEND ONDERWIJS 2015-2019, *Actieplan voor het stimuleren van ondernemingszin en Ondernemerschap via het Onderwijs*

⁷ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>

⁸ Resulteert uit het Entre-project uit 2006, i.s.m. het Centrum voor Sociale en ArbeidsPedagogiek van de K.U.Leuven. In 2015 werd een nieuw project gestart 'upgrade ENTRE-Spiegel', waarbij een wetenschappelijk onderzoek werd uitgevoerd op de eerste ENTRE-Spiegel. De ENTRE-Spiegel wordt wijdverspreid gehanteerd in Vlaanderen als een screeningsinstrument ter detectie van ondernemerschap.

Gezien het gevaar bestaat dat elementen van bedrijfsbeheer ondergeschikt worden door de nadruk op meer ‘algemene ondernemerscompetenties’, is het aan te raden bovenstaande ondernemerscompetenties aan te vullen met een vorm van financiële geletterdheid.

Hiervoor kan de definitie van OECD⁹ richtinggevend zijn: *“Knowledge and understanding of financial concepts and risks, and the skills, motivation and confidence to apply such knowledge and understanding in order to make effective decisions across a range of financial contexts, to improve the financial well-being of individuals and society, and to enable participation in economic life. Including the ability to use credit appropriately and manage debt, choosing and using financial products and services including those delivered through digital channels, and managing investments and retirement savings.”*

3.2 Doelgroep

Hoewel niet expliciet beschreven in het Koninklijk Besluit, zorgde de invulling van de vereiste rond het attest bedrijfsbeheer tot nu toe voor een vrij specifieke afbakening van de doelgroep. Het ging voornamelijk om lager- en middengespoolden, die zelf de basiskennis bedrijfsbeheer moesten bewijzen en hiervoor geen beroep konden doen op een derde.¹⁰

Deze nota wil deze afbakening zoveel mogelijk vermijden en elke (toekomstige) ondernemer aanmoedigen om zich te laten ondersteunen of bijkomende opleidingen te volgen om voldoende sterke ondernemingen op te richten. In de praktijk kunnen wel drie doelgroepen onderscheiden worden: 1) jongeren in het onderwijs (secundair onderwijs, hoger onderwijs), 2) mensen aanwezig op de arbeidsmarkt met plannen om als ondernemer te starten en 3) gestarte ondernemers.

Bij elk van deze doelgroepen is specifieke aandacht voor de groep lager- en middengespoolden in arbeidsmarktgerichte opleidingen. De doelstelling is om zeker deze groep aan te zetten om - ondanks het wegvallen van de verplichting - zich voldoende bij te scholen of te laten bijstaan voor het oprichten van hun onderneming.

3.3 Twee initiatieven: opleiding en (pre)startbegeleiding

Het belang van ondernemerscompetenties voor de (toekomstige) ondernemer moet blijvend benadrukt worden. Initiatieven voor het bereiken van deze competenties kunnen worden opgedeeld in twee stromen, enerzijds de opleidingen en anderzijds de (pre)startbegeleiding.

De opleidingen leggen de focus van de vorming bij de persoon die zich wil bijscholen. Dit eerste luik wordt voornamelijk opgenomen door de secundaire scholen, het Hoger Onderwijs, de Centra voor Volwassenenonderwijs en de Syntra vzw's. Het agentschap voor ondernemersvorming, Syntra Vlaanderen, ondersteunt vanuit zijn regierol de dienstverlening gekoppeld aan het verwerven van ondernemerscompetenties binnen zowel de Syntra vzw's als binnen de private markt.

⁹ <https://www.oecd.org/finance/Core-Competencies-Framework-Youth.pdf> en <https://www.oecd.org/finance/Core-Competencies-Framework-Adults.pdf>

¹⁰ IDEA consult- maart 2017 – Evaluatie basiskennis bedrijfsbeheer als wettelijk drempel

Begeleidingsinitiatieven zullen verder werken aan het ‘op punt stellen’ van het plan en meehelpen om de onderneming op rails te zetten en te begeleiden doorheen de groei. Dit laatste wordt onder andere opgenomen door de dienstverlening die het Agentschap Innoveren & Ondernemen in de markt zet via het middenveld en private ondernemingen, al omvatten deze initiatieven ook altijd in meer of mindere mate een aspect van coaching waar naar de kwaliteiten van de persoon gekeken wordt.

Beide soorten initiatieven kunnen elkaar versterken in de doelstellingen die ze wensen te bereiken. Een sterke ondernemer zal een sterk ondernemingsplan kunnen uitwerken, maar een goed ondernemingsplan kan de ondernemer laten zien welke competenties hij nog dient bij te schaven. Het opheffen van de verplichting van het attest bedrijfsbeheer moet ertoe leiden dat opleidingen en begeleiding nog beter op elkaar afgestemd worden en zo tegemoet komen aan de noden van de doelgroep.

3.4 Strategische doelstellingen

Om te realiseren dat toekomstige ondernemers de hiervoor beschreven ondernemerscompetenties zoveel mogelijk verwerven, worden drie strategische doelstellingen naar voor geschoven:

3.4.1 Ondernemers onderschrijven de nood aan ondersteuning en nemen hiertoe actie (SD1)

Het vertrouwen in eigen kunnen is een vereiste om te durven opstarten. Volgens de recente cijfers uit het STORE-onderzoek¹¹ stijgt dit vertrouwen in Vlaanderen. Inmiddels meent 44% van de Vlamingen over de kennis, vaardigheden en ervaring te beschikken om een zaak te starten. Dat komt overeen met het Europees gemiddelde en het gemiddelde van de innovatiegedreven landen. Daarnaast blijkt evenwel dat Vlaamse samenleving weinig gericht is op voortgezette opleiding en kwalificatie-‘onderhoud’ en dan ook onder-investeert en collectief onder-participeert in opleidingsinitiatieven.¹² Uit beide bevindingen blijkt dat het een uitdaging is om (toekomstige) ondernemers te overtuigen van de nood om zich bij te scholen of te laten ondersteunen of bij te scholen voor, bij en na de opstart van een onderneming. Er moet daarom blijvend aandacht zijn voor de toeleiding naar zo’n opleiding. Daarom is het belangrijk de informatiedrempel zo laag mogelijk te houden.

3.4.2 De overheid en haar partners richten een klantgerichte ondersteuning in, op basis van de noden van de doelgroep (SD2)

Het opheffen van de wettelijke vereiste van de basiskennis bedrijfsbeheer impliceert dat het kader, waarop de verschillende opleidingen die nu georganiseerd worden in het veld, wegvalt. Dit biedt de opportuniteit om de opleidingen meer op maat van de doelgroep te maken en hierbij op hetzelfde moment vlugger tegemoet te komen aan de evoluties in het steeds sneller evoluerende ondernemerschapsveld. Daarbij kunnen de opleidingen een combinatie vormen van algemene ondernemerscompetenties, waarbij

¹¹ <https://steunpunt-economie-ondernemen.be/publicaties-1/c-ondernemen/store-17-001-ondernemerschap-vlaanderen-v-1.pdf>

¹² In 2015 volgde in Vlaanderen slechts 7% van alle werkenden tussen 25 en 64 jaar een opleiding binnen of buiten het regulier onderwijs. Hiermee zit Vlaanderen ruim onder het Europees gemiddelde (EU15) van 14%. De graad van opleidingsparticipatie steekt schril af tegen de hoge deelnamegraad in bijvoorbeeld Denemarken (31,3%), Zwitserland (32,1%), Zweden (29,4%) of Finland (25,4%). (Knipprath, H., Sels, L, Vansteenkiste, S.; Toekomstverkenning arbeidsmarkt 2050, conceptnota levenslang leren)

ENTRE-spiegel¹³ of Entrecomp¹⁴ richtinggevend kunnen zijn, en competenties gelinkt aan financiële geletterdheid. Het werken aan deze competenties zou dan ervaringsgericht moeten gebeuren, dat wil zeggen op basis van *learning by doing*.

3.4.3 De overheid en haar partners spelen bij de uitrol van de ondersteuning in op de diversiteit van de doelgroep (SD 3)

De initiatieven voor het versterken van de ondernemersvaardigheden van de (toekomstige) ondernemer bevinden zich op verschillende gebieden, namelijk binnen onderwijs, binnen de Syntra vzw's, via begeleiding van werklozen, prestartersbegeleiding vanuit het Agentschap voor Innoveren en Ondernemen maar ook de private initiatieven. Hierbij is er aandacht voor zowel een aanbod- als vraaggestuurde werking.

3.5 Operationele doelstellingen en acties

De strategische doelstellingen werden vertaald naar operationele doelstellingen met daaraan gekoppeld concrete acties. Hierbij is een overzicht gemaakt wat er lopende is of reeds is opgestart. De acties liggen niet binnen één entiteit, maar zijn gespreid over verschillende departementen en entiteiten binnen de Vlaamse Overheid. Werken aan ondernemerscompetenties en in het verlengde daarvan stimuleren van levenslang leren is dan ook een cross ministerieel werkpakket waar tools en acties vanuit verschillende departementen en entiteiten aan tegemoet (kunnen) komen.

3.5.1 Sensibiliserende initiatieven worden opgestart of gecontinueerd (SD1:OD1)

Werken aan ondernemingszin en ondernemerschap moet een werkpunt zijn vanaf de jeugd tot het einde van de professionele loopbaan.¹⁵ Om dit te realiseren moet zowel gekeken worden naar het algemene beleid rond levenslang leren, communicatiecampagnes als sensibiliserende tools om zicht te krijgen op de verworven competenties van de (toekomstige) ondernemer. Niet enkel het agentschap Innoveren & Ondernemen neemt hier een rol in op in het kader van ondernemerschapscultuur maar ook onderwijs, de ondernemingsloketten, Syntra, het agentschap ondernemersvorming - SYNTRA Vlaanderen en de werkgeversorganisaties hebben hier een belangrijke rol. Zij zijn cruciaal in het sensibiliseren van de (toekomstige) ondernemer om zich voldoende bij te scholen en te laten ondersteunen.

ACTIES:

- **Ondernemerscompetenties binnen levenslang leren**

De Vlaamse Overheid heeft zich geëngageerd om een inspirerende visie te ontwikkelen rond het leren en werken in Vlaanderen in 2050. Het resultaat van dit proces moet leiden tot een inspirerend en motiverend beeld rond levenslang leren. Deze visie en proeftuinen zullen ook bevorderend werken voor het sensibiliseren van ondernemers om zich blijvend bij te scholen.¹⁶

Trekker: Departement Onderwijs en Vorming en Departement Werk (transitiemanagers)

Timing: Lopend

¹³ www.enterspiegel.be

¹⁴ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>

¹⁵ Ter conceptnota Vlaamse Regering: Ondernemerschap stimuleren via het vernieuwde Agentschap Innoveren en Ondernemen

¹⁶ <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/transitieprioriteit-levenslang-leren-en-dynamische-levensloopbaan-startnota>

- **Sensibiliserende communicatiecampagne**

Naast bestaande campagnes voor het verbeteren van de ondernemerscultuur in Vlaanderen, zal een doelgerichte campagne gelanceerd worden om (toekomstige) ondernemers te wijzen op het belang van ondernemerscompetenties. Gezien de doelgroep een heel divers publiek betreft, zal het agentschap Innoveren & Ondernemen eerst laten onderzoeken welk soort campagne is aangewezen. Om daarna een opdracht uit te schrijven voor het uitwerken en lanceren van een langdurige, terugkerende, breed overkoepelend sensibiliserende campagne.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen i.s.m. de actoren betrokken bij voorliggende visievorming

Timing: Uitwerken strategie eerste kwartaal 2018, uitrol derde kwartaal 2018

- **Ondernemingsloketten bewustmaken van en ondersteunen in hun sensibiliserende rol**

Als iemand wil ondernemen zijn er verschillende actoren die een eerste aanspreekpunt kunnen zijn. Hierbij zijn de eerste veelal de ondernemingsloketten. Het is daarbij belangrijk om deze actoren enerzijds aan te moedigen om deze sensibiliserende rol op te nemen, in de mate dat zij dit nog niet doen. Anderzijds zullen er ook tools voorzien worden om hen te ondersteunen in deze sensibiliserende rol zoals communicatiemateriaal of de tools vermeld onder (SD1:OD3).

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Onderdeel van bestaand relatiebeheer

- **Boekhouders bewustmaken van en ondersteunen in hun sensibiliserende rol**

In het opzetten en runnen van een onderneming is de boekhouder vaak het eerste aanspreekpunt van de ondernemer. Zij zijn dan ook een belangrijke signaalfunctie naar de ondernemer toe in verband met het welzijn van de zaak. Hier engageert het agentschap Innoveren & Ondernemen zich om de boekhouders te wijzen op de belangrijke rol die ze kunnen opnemen in het sensibiliseren van hun cliënt met betrekking tot ondernemerscompetenties. Deze kunnen bereikt worden via reeds bestaande netwerken zoals bijvoorbeeld Connect (ism FVB en de drie instituten) en het KVABB. Voor beide netwerken zal het agentschap de nodige stappen ondernemen om deze te benaderen.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Onderdeel van bestaand relatiebeheer CONNECT, uitbreiden KVABB eerste kwartaal 2018

- **Sector- en beroepsfederaties bewust maken van ondernemerscompetenties in hun werking.**

Het agentschap Innoveren & Ondernemen heeft reeds een goede relatie opgebouwd met diverse sector- en beroepsfederaties. In deze werking werd het belang van ondernemerscompetenties al meegenomen. Het is het voornemen van het agentschap dit verder op te nemen. Indien de opportuniteit zich voordoet zullen bijkomende initiatieven worden opgenomen.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Onderdeel van bestaand relatiebeheer

- **Netwerk in kaart brengen**

Naast het ontwikkelen van tools en communicatiemateriaal is het belangrijk dat de boodschap ook effectief de doelgroep bereikt, in het bijzonder de sociaal zwakkere doelgroep. Hiertoe zal het agentschap Innoveren en Ondernemen met behulp van de stakeholders de verschillende organisaties en vertrouwenspersonen in kaart brengen die impactvolle contactmomenten hebben met de doelgroep. Waarna een traject zal opgestart worden om ook via deze kanalen de boodschap te verspreiden dat een (toekomstige) ondernemer zich moet laten ondersteunen.

Verskillende organisaties die reeds werden aangebracht zijn: banken, vastgoedmakelaars, centra voor basiseducatie en de CVO's met bijzondere aandacht voor de NT2-opleidingen, CLB's, De Ambassade, jeugdhuisen en jongerenwerking, Steden en gemeenten, loopbaanbegeleiders en outplacementbureaus.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Onderzoek netwerk eerste kwartaal 2018, contacten leggen met organisaties in tweede en derde kwartaal.

3.5.2 Financiële drempels worden zoveel mogelijk weggewerkt (SD1:OD2)

De bestaande financiële ondersteuning voor het volgen van opleiding m.b.t. bedrijfsbeheer en in het verlengde daarvan ondernemerscompetenties, meer bepaald opleidingscheques en de KMO-portefeuille, wordt gecontinueerd. Door het wegvallen van de verplichting tot het behalen van het attest bedrijfsbeheer, kan dit een impact hebben op de leerplichtige of leerling ingeschreven in een opleiding in een instelling secundair onderwijs. De financiële drempels voor deze doelgroep moeten zoveel mogelijk weggenomen worden.

ACTIES

- **Financiële ondersteuning voor werknemers: opleidingscheques voor ondernemersopleidingen**

Volgens de huidige werking kan een laag- (geen secundair onderwijsdiploma) en middengeschoolde (maximaal secundair onderwijsdiploma), werknemer gebruik maken van opleidingscheques, en in het verlengde daarvan educatief verlof, om een beroepsopleiding te volgen. Binnen de lijst beroepsopleidingen¹⁷ wordt tot op heden bedrijfsbeheer ook opgenomen, dit zowel volgens een traject in het volwassenenonderwijs, in een CVO, als volgens een beroepsopleiding, via een Syntra vzw.¹⁸ De opleidingen die het huidige aanbod rond het attest bedrijfsbeheer zullen vervangen, zullen blijvend erkend zijn binnen het systeem van opleidingscheques.

Trekker: Departement WSE

Timing: Bestaande actie, gecontinueerd

- **Financiële ondersteuning voor ondernemers: KMO-portefeuille**

Ondernemers die zich wensen bij te scholen in het kader van ondernemerscompetenties kunnen hiervoor steun aanvragen via de KMO-portefeuille¹⁹. Deze steun wordt gecontinueerd.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Bestaande actie, gecontinueerd

¹⁷ <https://www.vdab.be/opleidingscheques/werknemers.shtml#recht>

¹⁸ <https://www.vdab.be/opleidingscheques/lijsopleidingen.shtml>

¹⁹ <http://www.vlaio.be/artikel/kmo-portefeuille-voor-ondernemers>

- **Financiële ondersteuning voor ondernemersopleidingen in het volwassenenonderwijs**

Voor specifieke opleidingen en voor specifieke doelgroepen wordt vandaag in het volwassenenonderwijs een vrijstelling van het inschrijvingsgeld voorzien.²⁰ Voor de vernieuwde ondernemersopleiding in het volwassenenonderwijs zal onderzocht worden om een volledige vrijstelling van inschrijvingsgeld te voorzien voor jongeren die nog onderwijs volgen. Door deze financiële drempel weg te nemen, willen we jongeren, in het bijzonder uit TSO/BSO maximaal stimuleren om een ondernemersopleiding te volgen vooraleer een onderneming op te starten na het behalen van hun diploma.

Deze maatregel speelt ook in op de scherpe daling van het aantal inschrijvingen n.a.v. de aankondiging van de schrapping van de verplichting tot het behalen van het attest basiskennis bedrijfsbeheer.

Trekker: Departement Onderwijs en Vorming

Timing: Onderzoek in 2018

- **Financiële ondersteuning voor werkzoekende: Maak werk van je zaak**

Een werkzoekende kan via het traject 'Maak werk van je zaak' toegeleid worden naar de juiste ondersteuning of opleiding om de (toekomstige) ondernemer te helpen met het opstarten van een eigen zaak. Voor het volgen van deze opleiding krijgt de werkzoekende een vormingsbudget.

Trekker: Departement WSE, afdeling ESF

Timing: Lopend project tot dec 2018 (verlenging wordt onderzocht)

- **In kaart brengen van de groep die door de mazen van het net glipt**

Ondanks de ruime dekkinggraad van de hierboven vermelde initiatieven, is er nog een groep die door de mazen van het net glipt, daarbij denken we aan schoolverlaters of niet werkzoekende werklozen. Het agentschap Innoveren en Ondernemen onderzoekt of bestaande instrumentaria kunnen aangepast worden om ook deze groep op te vangen.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Tweede kwartaal 2018

3.5.3 Informatie met betrekking tot opleiding, begeleiding en financiële incentives wordt toegankelijk gemaakt voor de (toekomstige) ondernemer (SD1:OD3)

ACTIES:

- **Welkomspakket ontwikkelen**

Er wordt een traject opgestart vanuit het agentschap Innoveren en Ondernemen waarbij een welkomspakket wordt uitgewerkt dat kan gebruikt worden als vertrekpunt om de ondernemer te sensibiliseren. Dit welkomspakket wordt in eerste instantie ontwikkeld om te laten verspreiden door

²⁰<https://www.vlaanderen.be/nl/onderwijs-en-wetenschap/schoolkosten/vrijstelling-vermindering-van-inschrijvingsgeld-het-volwassenenonderwijs>

ondernemingsloketten maar kan ook ruimer gebruikt worden door bijvoorbeeld boekhouders, onderwijsinstellingen of andere organisaties die dicht bij de ondernemer staan.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Opstart gesprekken eerste kwartaal 2018, afronden vormgeving tweede kwartaal 2018

- **Communicatie-initiatief om de financiële incentives helder voor te stellen**

Er zijn verschillende initiatieven zoals hiervoor aangegeven die de financiële drempel verlagen voor de (toekomstige) ondernemer, daarnaast zijn er ook de financieel gesteunde prestartersinitiatieven van het AIO. Nadeel is dat ze op dit ogenblik moeilijk als een 'prestarterscheque' of een 'professionaliseringscheque' voorgesteld kunnen worden. Het agentschap Innoveren & Ondernemen zal een initiatief nemen om deze verschillende instrumenten onder één noemer te presenteren aan de doelgroep. Hierbij zal ook de bijdrage van de overheid transparanter weergegeven worden.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: onderdeel van de bredere communicatiecampagne (supra)

- **Opleidingen maken een onderdeel uit van de dienstencatalogus**

Het agentschap Innoveren & Ondernemen tracht de ondernemer nu al te begeleiden naar de juiste begeleiding via de brede werking van het contactcenter, inclusief ondersteunende tools zoals de dienstendatabank. Het agentschap gaat na in welke mate de dienstendatabank kan uitgebreid worden met informatie over opleidingsinitiatieven.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen in overleg met Syntra

Timing: 3^e kwartaal 2018

- **Onderzoek om kenmerken van aanbod ondernemersvormingen in kaart te brengen en een hieraan gekoppelde competentiescan**

Syntra Vlaanderen zet in op het toeleiden van ondernemers naar ondernemersvorming via het juiste instrumentarium. Hiervoor wil zij een competentiescan ontwikkelen. Het gaat over een digitale scan van ondernemerscompetenties die open staat voor elke (toekomstige) ondernemer en die geïntegreerd is in een digitale ondersteuningstool. Dit moet (kandidaat-)ondernemers helpen met het in kaart brengen van hun noden en het vinden van het juiste ondersteuningsaanbod

Trekker: Syntra Vlaanderen i.s.m. het agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: afhankelijk van projectfinanciering

3.5.4 Onderwijsactoren worden ondersteund in hun werking rond ondernemerscompetenties (SD2:OD2)

Als bijkomend traject van het stakeholderoverleg werd een gemeenschappelijk kader, zie bijlage, ontwikkeld is in samenwerking met de onderwijskoepels en GO!. Zij zullen dit communiceren naar de scholen. Scholen kunnen op basis van dit kader een minimale of maximale invulling geven aan het opleiden met betrekking tot ondernemerscompetenties. Daarnaast zullen de scholen worden ondersteund om deze omschakeling door te voeren.

ACTIES:

- **Het kader ondernemerscompetenties wordt opgenomen in de werking van de onderwijskoepels – en het GO!**

Het nieuwe kader, zie bijlage, biedt de mogelijkheid om ondernemerschap, in afwachting van de nieuwe eindtermen, in het curriculum te integreren. Het GO! zal hiervoor een servicedocument uitwerken bestaande uit pedagogisch – didactische tips zodanig dat de scholen aan de slag kunnen met het kader. Daarnaast zal het GO! infosessies / netwerken organiseren om het kader toe te lichten en voorbeelden van good practices te verspreiden. Het Katholiek Onderwijs Vlaanderen koppelt het kader aan een leerplan Projecten/Seminaries ter vervanging van het huidige leerplan Bedrijfsbeheer. Samenwerking met CVO zal voor Katholiek Onderwijs Vlaanderen verder mogelijk zijn. OVSG zal via hun reguliere kanalen de scholen op de hoogte brengen, meer bepaald via de nieuwsbrief voor directies/leerkrachten en op de ontmoetingsdagen voor directies. Daarnaast zal OVSG het servicedocument bekend maken onder de scholen en zullen zij scholen vraaggestuurd ondersteunen bij de implementatie van de ondernemerscompetenties. Mogelijks zullen er in de toekomst bijkomende initiatieven, zoals studiedagen, worden uitgewerkt in samenwerking met het GO! maar dit is nog een onderwerp van overleg.

Trekker: Onderwijskoepels en GO!

Timing: afgerond Q2 2018

- **Aanbod structurele partners, Vlajo en Stichting Onderwijs en Ondernemen wordt aangepast aan de veranderende context**

De structurele partners worden aangezet hun bestaand productportfolio te bekijken en aan te passen aan de noden van de leerkracht en de nieuwe context. Meer bepaald zal bijvoorbeeld nagegaan worden welke aanpassingen nodig zijn om praktijkgericht te werken binnen de arbeidsmarktgerichte opleidingen. Hiervoor kan bekeken worden hoe praktijkleerkrachten kunnen ondersteund worden in het integreren van ondernemerschapselementen in de praktijklessen. De ervaring vanuit het ICEE-project²¹ kan hierbij worden meegenomen.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Lopend traject, 2^e kwartaal 2018 overleg met het oog op nieuwe werkjaar 2018-2019

- **SOHO! Dag**

Het nieuwe kader dat werd uitgewerkt samen met de onderwijskoepels en –netten kan maar geïmplementeerd worden als de leerkrachten hier ook voldoende in ondersteund worden. De SOHO!-dag wordt opgezet door het forum Ondernemend Hoger Onderwijs maar ook leerkrachten en directies uit het secundair onderwijs kunnen gezien de opbouw van de dag hieraan deelnemen. De onderwijskoepels en het GO! zullen deze studiedag in hun netwerk verspreiden.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: 20 maart 2018

- **Kenniscentrum Ondernemend Leren (Competento/Klascement)**

²¹ <http://icee-eu.eu/>

Het kenniscentrum Competento werd overgedragen van Syntra Vlaanderen naar agentschap Innoveren en Ondernemen. De kennis die hierin was verzameld zal opgenomen worden in de ruimere werking rond ondernemend leren van het agentschap Innoveren en Ondernemen. Lesgevers kunnen hier terecht voor informatie rond ondernemend onderwijs om in de verschillende vakken effectief te werken aan ondernemende competenties en financiële geletterdheid. De onderwijскоepels en het GO! zullen goede voorbeelden en initiatieven die binnen deze werking worden verzameld en relevant zijn voor het onderwijsveld verder uitdragen. Belangrijk is na te gaan hoe deze werking werkelijk binnen het onderwijsveld kan ingebed worden, waarbij zal samengewerkt worden met Klascement om de goede voorbeelden ruim te verspreiden.

Trekker: agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Ntb

3.5.5 Bestaande opleidingen worden herbekeken en indien nodig inhoudelijk aangepast (SD2:OD3)

De inhoud van de huidige initiatieven in het kader van bedrijfsbeheer zijn logischerwijze sterk afgestemd op de inhoudelijke verplichtingen die in het wettelijk kader opgenomen zijn. Het opheffen van dit KB maakt de inhouden niet minder relevant maar biedt de kans om de inhoud af te stemmen op de noden van de (toekomstige) ondernemer. Het is noodzakelijk om de verschillende initiatieven de ruimte te geven dit effectief te doen.

ACTIES:

- **Initiatieven stimuleren om te experimenteren**

Vanuit Syntra Vlaanderen wordt de intentie geuit om concrete initiatieven te ondersteunen die experimenteren met een alternatieve dienstverlening rond ondernemerscompetenties. Zij zullen hiertoe een project lanceren waar de Syntra vzw's kunnen experimenteren met alternatieve dienstverlening bedrijfsbeheer. En tegelijk een openbare aanbesteding waarmee private initiatieven kunnen experimenteren. Daarbij zal gevraagd worden om in te zetten op: flexibiliteit, op maat van het project van de cursist, op maat van de verschillende doelgroepen, met individuele coaching en permanente sensibilisering.

Trekker: Syntra Vlaanderen

Timing: Ntb

- **Opleidingsprofielen volwassenenonderwijs**

Om te kunnen inspelen op de gewijzigde marktsituatie zullen het Departement Onderwijs en Vorming en AHOVOKS samen met de onderwijsverstreckers nagaan of het bestaande opleidingsprofiel van de ondernemersopleiding nog voldoet en onderzoeken op welke manier de opleidingsinhoud, indien nodig, herzien kan worden.

Trekker: Departement Onderwijs en Vorming

Timing: Opstart eerste kwartaal 2018

3.5.6 Onderwijsinstellingen werken aan ondernemerscompetenties (SD3:OD1)

Het werken aan ondernemerscompetenties moet starten vanop de schoolbanken, binnen alle richtingen maar met bijzondere aandacht voor de arbeidsmarktgerichte opleidingen. Hier al een basis leggen om ondernemerschap als carrièrekeuze te overwegen en sensibiliseren om werk te blijven maken van het versterken van ondernemerscompetenties is cruciaal.

ACTIES:

- **Nieuwe eindtermen secundair onderwijs**

De publieke bevraging ter voorbereiding van de herziening van de eindtermen leidde in het najaar 2017 tot het afbakenen van zestien sleutelcompetenties in functie waarvan eindtermen en ontwikkelingsdoelen ontwikkeld zullen worden. Binnen dit globale kader zullen ook eindtermen geformuleerd worden voor “economische en financiële competenties” en voor “ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties”. Dit is opgenomen in het voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 en de Codex Secundair Onderwijs, wat de onderwijsdoelen betreft, dat wordt behandeld in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement van 17 januari 2018.

De eindtermen voor ‘economische en financiële competenties’ en voor ‘ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties’ kunnen ook de elementaire competenties omvatten die aan de basis liggen van het opstarten van een onderneming. Dat biedt de mogelijkheid om het wegvallen van de verplichting van de basiskennis bedrijfsbeheer minstens gedeeltelijk te ondervangen.

Deze elementaire competenties zouden minimaal kunnen bestaan uit de volgende aspecten:

- de werking van bedrijven en organisaties kunnen begrijpen, alsook hun positie en rol ten aanzien van de maatschappij, overheid, burgers, werknemers, het milieu, etc..
- het belang van de dynamiek en drijfveren van het bedrijfsleven inzien, alsook voor de eigen toekomstige professionele keuzes en toekomstige positie als werknemer en/of ondernemer
- via een creatief denkproces opportuniteiten kunnen zien
- de uitvoering van mogelijke oplossingen waarbij het inzetten van middelen en processen afgewogen wordt ten opzichte van prioriteiten en doelen, kunnen vergelijken. Het kunnen afwegen van zowel de financiële (met zicht op de kosten en doodpuntoomzet) als organisatorische haalbaarheid zit hierin vervat.
- oplossingen kunnen realiseren via projectbeheer en risicobeheersing. Het kunnen tonen van samenwerking met anderen, doorzettingsvermogen, de mogelijkheid tot autonoom handelen, resultaatgerichtheid en oplossingsgerichtheid zit hierin vervat.

De uitwerking en formulering van de eindtermen zal nu gebeuren door een of meerdere ontwikkelcommissies. Een valideringscommissie bewaakt vervolgens de coherentie, consistentie en evalueerbaarheid van de geformuleerde eindtermen.

Het uitschrijven van de eindtermen gebeurt in eerste instantie voor de eerste graad secundair onderwijs. Pas in een volgende fase worden de eindtermen voor de tweede en derde graad uitgeschreven. De eindtermen moeten behaald worden tegen het einde van het secundair onderwijs in alle studierichtingen.

Trekker: AHOVOKS

Timing: Oplevering ontwikkeling nieuwe eindtermen 1e graad in 2018. Tweede en derde graad wordt opgeleverd tijdens de volgende legislatuur.

- **Ondernemerschap stimuleren in hoger onderwijs**

De nodige voorbereidende stappen worden gezet om de Codex Hoger Onderwijs te wijzigen zodat instellingen hoger onderwijs ook meer inzetten op ondernemend onderwijs. Op deze manier kunnen de in het hoger onderwijs te realiseren competenties ook voortbouwen op de nieuwe eindtermen voor het secundair onderwijs.

Deze wijziging heeft als doel ondernemend handelen als een transversale sleutelcompetentie toe te voegen aan de lijst met te realiseren competenties. De term 'ondernemend handelen' wordt gehanteerd zodat de instellingen en opleidingen de vrijheid behouden om dit rekening houdende met de arbeidsmarktcontext van de opleiding naar eigen inzicht in te vullen (ondernemingszin, ondernemerschap of een combinatie van beide).

Ten tweede wordt voorzien dat ondernemer als mogelijke carrièrekeuze voor alle studenten die afstuderen aan het hoger onderwijs wordt opgenomen. Dit zal opleidingen aanzetten om naast aandacht voor de autonome beoefening van de vakdiscipline ook aandacht te hebben voor het beoefenen van de vakdiscipline als zelfstandig ondernemer. Deze aandacht kan gaan van ondernemende cases die behandeld worden in lessen, stages die al dan niet doorgaan met een zelfstandig ondernemer als coach, een infomoment over zelfstandig ondernemerschap, ...

Deze actie zal de doelstelling verankeren van ondernemingszin/ondernemerschap in het beleid van de instellingen hoger onderwijs en ook de ontvankelijkheid voor de initiatieven door het agentschap Innoveren & Ondernemen versterken.

Trekker: Departement Onderwijs en Vorming

Timing: via OD XXIX

3.5.7 Opstarten van nieuwe digitale opleidingsinitiatieven (SD3:OD2)

ACTIES:

- **Slimme digitale module rond startkompas toegankelijk voor elke (toekomstige) ondernemer**

Het agentschap Innoveren en Ondernemen werkt een online tool uit op basis van het Startkompas waar de (toekomstige) ondernemer informatie kan vinden bij de eerste/cruciale stappen binnen ondernemerschap. Deze tool moet toegankelijk zijn voor elke (toekomstige) ondernemer zonder enige financiële of locatie drempels. Ten opzichte van het startkompas wordt de tool uitgebreid met een kasplan en aandacht voor terugbetalingscapaciteit. De tool wordt ontwikkeld samen met de partners in het netwerk van dienstverleners, zodat de tool nadien ook actief door hen gebruikt wordt. In het bijzonder zal er overleg zijn met Syntra en Syntra Vlaanderen aangezien zij reeds gebruik maken van een digitale cursus. De tool zal ook toegankelijk gemaakt worden voor het onderwijs.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Vierde kwartaal 2018

3.5.8 Het 'recht op een ondernemingsplan' realiseren door een continuering en ambitieuze aanpassing van de bestaande prestartbegeleiding (SD3:OD3)

Naast opleidingen binnen de onderwijscontext zijn er verschillende door AIO financieel ondersteunde initiatieven die de (pre-)starter helpen bij de opstart van de onderneming. Deze begeleiding is dan ook een cruciaal gegeven in de begeleiding naar de effectieve opstart. Hierbij zal in de gewijzigde context moeten nagegaan worden of er heroriëntering nodig is van bestaande initiatieven, zowel kwantitatief (bereik) als kwalitatief (inhoudelijk). Hiertoe werd een evaluatie van deze begeleidingsinitiatieven opgestart.

ACTIES:

- **Continueren van (pre)-startbegeleiding uit bestek ondernemerschap**

De bestaande (pre)-startbegeleiding in het kader van het bestek ondernemerschap zal worden gecontinueerd en meer ambitieus in de markt gezet. De huidige werking voorziet mogelijkheden om bij te sturen indien er bijkomende noden zijn. De verwachting is dat er naar aanleiding van aanpassingen in het wetgevend kader bijkomende noden zullen ontstaan, zowel naar bereik als naar inhoud. Er zullen logischerwijze ook wijzigingen aangevraagd worden in bestaande opdrachten.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: lopend initiatief

- **Een evaluatie/impactonderzoek naar prestartbegeleiding**

In 2018 wordt de bestaande prestartbegeleiding geëvalueerd. Op basis van deze bevindingen zullen bijstellingen gebeuren in het instrumentarium dat in de markt is gezet rond prestartbegeleiding. Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn onder andere de transparantie van de bijdrage van de overheid ten opzichte van de bijdrage van de ondernemer. Daarnaast is het nuttig na te gaan wat de beweegredenen zijn voor mensen om van deze begeleiding gebruik te maken en of extra incentives een invloed kunnen hebben. De gewijzigde context maakt dat aantrekkelijkheid en de brede toegankelijkheid van dit aanbod aan belang wint.

Trekker: Agentschap Innoveren & Ondernemen

Timing: Resultaten derde kwartaal 2018

4. Monitoring

Het bevorderen van ondernemerscompetenties loopt via verschillende wegen. Dit in kaart brengen vraagt dan ook gegevens van verschillende niveaus. Enerzijds kan gekeken worden naar het effectief volgen van de opleidingen of begeleiding, anderzijds kan gekeken worden naar lange termijn effecten waarbij dan een maatschappelijke analyse rond ondernemerscompetenties gedaan wordt.

Met betrekking tot het effectief in kaart brengen van de gevolgde initiatieven, kan enkel geregistreerd worden wat in beheer is van de overheid. Private initiatieven kunnen hierbij niet meegenomen worden. Hierbij onderscheiden we volgende gegevens

- Monitoringgegevens van het actieplan ondernemend onderwijs
- Syntra-opleidingen (agentschap voor ondernemersvorming – Syntra Vlaanderen)
- Inschrijvingsgegevens CVO-opleidingen
- (Pre)startersbegeleidingen

Voor de nieuwe initiatieven die nog moeten opgestart worden, kunnen na opstart volgende gegevens worden meegegeven:

- Bereik van de communicatiecampagne en eventuele impactindicatoren
- Aantal doorlopen scans (agentschap voor ondernemersvorming - SYNTRA Vlaanderen)
- Aantal 'gevolgde' online opleiding (Agentschap Innoveren & Ondernemen)

Daarnaast zal de ondernemingsloketten gevraagd worden een bijkomende enquête uit te voeren als een ondernemer zich aanmeldt. Hier kan gepeild worden of de ondernemer een opleiding of begeleidingstraject heeft gevolgd. Waarbij de enquête uitgevoerd in 2018 dan zal gebruikt worden als nulmeting.

Het kan nuttig zijn strategisch te bepalen welke doelgroepen we willen opleiden.

De maatschappelijke analyse van ondernemerscompetenties gebeurt nu zowel via STORE²² als via de werkbaarheidsmonitor²³. De cijfers uit deze onderzoeken zullen nooit rechtlijnig kunnen worden toegekend aan bepaalde initiatieven, wel kunnen deze een indicatie geven die verder moet worden opgevolgd.

Het contract ondernemerschap binnen het agentschap Innoveren & Ondernemen laat toe via de monitoringscyclus die eraan verbonden is wijzigingen aan te brengen aan de dienstverlening en de financiering ervan.

²² <https://steunpuntore.be/onderzoek-1/OndernemerscultuurinVlaanderen>

²³ <http://www.serv.be/stichting/publicatie/vlaamse-werkbaarheidsmonitor-2016-werknemers>

5. Governance

De implementatie van dit actieplan zal opgevolgd worden vanuit de werking van de werkgroep ondernemend onderwijs. Deze werkgroep omvat een vertegenwoordiging van de verschillende departementen verbonden aan de acties uit het actieplan.

Het overleg dat is opgestart tussen met de onderwijskoepels en het GO! zal verder worden opgevolgd door de werkgroep Ondernemend Onderwijs. Deze werkgroep zal, naast met de onderwijskoepels en het GO! ook in contact blijven met de structurele partners ondernemend onderwijs en de Syntra vzw's zodat regelmatig ideeën uitgewisseld kunnen worden en de afstand tussen deze partners klein blijft.

Na goedkeuring van het actieplan bereidt de werkgroep een implementatietabel van de acties voor. Om de zes maanden rapporteert de werkgroep over de voortgang van de implementatie aan de betrokken ministers. Een eerste monitoringrapport wordt door de werkgroep ondernemend Onderwijs aan de betrokken ministers overgemaakt voor 1 juli 2018.

6. Samenvattend

Een opheffing van de wettelijke verplichting van attest bedrijfsbeheer betekent niet het opheffen van het belang van ondernemerscompetenties. Deze nota wenst dat belang te benadrukken en schuift daarvoor concrete acties naar voor.

Door in eerste instantie in te zetten op het sensibiliseren van de (kandidaat)ondernemer over het belang van ondernemerscompetenties. Eenmaal de (kandidaat)ondernemer overtuigd is van het belang hiervan, wil dit actieplan ook de juiste informatie te ontsluiten zodanig dat er de (kandidaat)ondernemer ook de weg vindt naar goede ondersteuning.

Daarnaast is het belangrijk om inhoudelijke diversiteit te voorzien zodanig dat beter kan ingespeeld worden op de noden van de (toekomstige) ondernemer. Een laatste element dat naar voor geschoven wordt, is dat er diversiteit moet zijn in de vorm van opleiding of begeleiding om opnieuw te voldoen aan de noden van de doelgroep die de focus is van deze nota, de (toekomstige) ondernemer.

De bron van de opbouw van deze nota was het stakeholdersoverleg met belangrijke actoren uit het veld. Hier werd een constructief overleg mee opgestart en zal ook naar de toekomst worden verder gezet om de uitrol te realiseren. Daarnaast zullen bijkomende stakeholders worden aangesproken om zodanig het volledige netwerk rond de (toekomstige) ondernemer mee te hebben in het verhaal.

Deze nota is dan ook niet enkel het uitzetten van duidelijke lijnen waarop kan verder gewerkt worden maar ook een weerslag van het overleg. Bovenal is deze nota echter het samenbrengen van de verschillende initiatieven rond bevordering van ondernemerscompetenties en een stap in het verder uitdraging van deze initiatieven in een constructieve samenwerking met de verschillende stakeholders uit het veld.

Ondernemerschaps- competenties in het secundair onderwijs

EEN RICHTINGGEVEND KADER

1. Aanleiding

Het opheffen van de wettelijke verplichtingen omtrent het attest bedrijfsbeheer resulteert erin dat de omzendbrief SO/2008/01²⁴ niet langer een wettelijke basis heeft en komt te vervallen. Het is de bedoeling de aanwezige kennis bij de actoren, die op dit moment de opleiding organiseren, te valoriseren en hen de vrijheid te geven deze kennis flexibeler in te zetten op basis van de noden van de persoon die voor hen zit.

Dit document omvat een richtinggevend inhoudelijk kader voor het aanleren van ondernemerschapscompetenties in het onderwijsveld, meer specifiek voor het gehele secundair onderwijs. Dit kader is een richtinggevend kader, maar niet exhaustief en kan afhankelijk van de doelgroep verder uitgebreid worden of ingeperkt. Voor het aanbrengen van de ondernemerschapscompetenties moet uitgegaan worden van een praktijkgerichte benadering die gekoppeld is aan ofwel het werkveld waar de jongere in terecht komt of de leefwereld van de jongere.

Voor het bevorderen van ondernemerschapscompetenties worden drie grote thema's naar voor geschoven met name 'Ondernemerschap als carrièrekeuze', 'Van idee naar ondernemingsplan', 'Starten met een onderneming'

2. Ondernemerschap als carrièrekeuze

Leerlingen beseffen dat een opleiding kan leiden tot zowel een zelfstandig beroep als tot een beroep als werknemer. Hierbij lijkt het aangewezen leerlingen ook inzicht te geven in (hun eigen) ondernemerschapscompetenties.

2.1 Doelstellingen

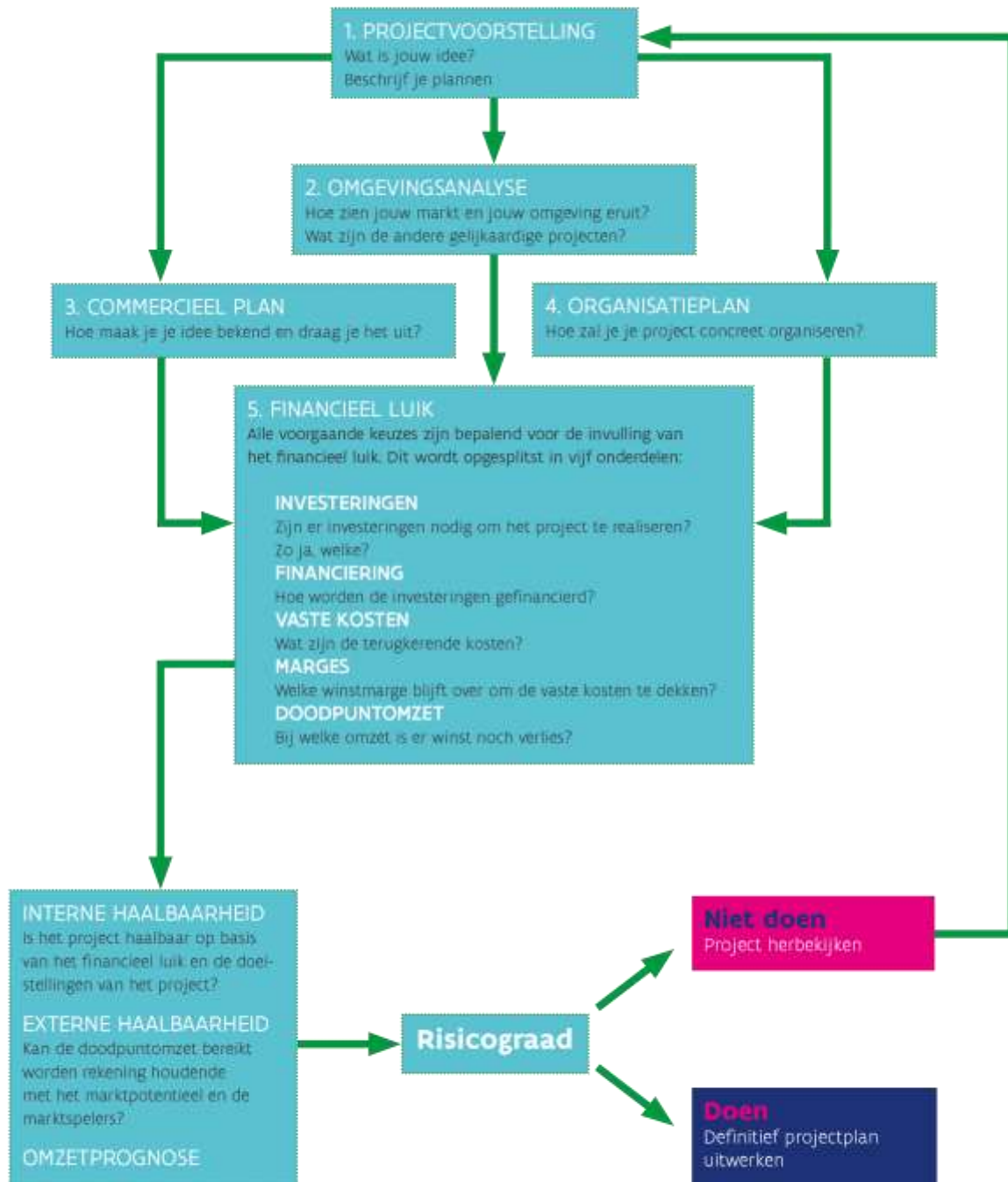
De leerlingen:

- Beseffen dat zij een inkomen kunnen verwerven via het uitoefenen van een zelfstandig beroep of als werknemer.
- Kunnen ondernemerschapscompetenties bij zichzelf herkennen.
- Zelf voorstellen formuleren om de ondernemerschapscompetenties bij te sturen.

3. Van idee naar ondernemingsplan

Een volgend onderdeel dat kan opgenomen worden in het leerpakket is het idee dat een jongere heeft concretiseren, volgende stappen kunnen hierbij in overweging worden genomen.

²⁴ <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13955>

3.1 Doelstellingen

De leerlingen:

- Omschrijven hun projectvoorstel waarbij het idee en de plannen worden weergegeven.
- Voeren een omgevingsanalyse uit waarbij aandacht is voor de markt, de omgevingen en andere marktspelers.
- Stellen een plan op over de manier waarop zij hun project bekendmaken en uitdragen.
- Werken een organisatieplan uit waarbij de concrete organisatie duidelijk wordt.
- Omschrijven het financieel luik.

Subdoelen:

- Geven aan of investeringen nodig zijn en sommen deze op indien van toepassing.
- Maken een overzicht over hoe de investeringen worden gefinancierd.
- Hebben zicht op de (jaarlijks) terugkerende kosten.
- Bepalen welke winstmarge overblijft.
- Hebben besef van de doodpuntoomzet.
- Kunnen een methode gebruiken om zicht te hebben op inkomsten en uitgaven.
- Kunnen een omzetprognose maken.
- Maken een inschatting van de haalbaarheid.

4. Starten met een onderneming

De competenties noodzakelijk voor de effectieve oprichting en beheer van een onderneming zijn voor vele jongeren in het secundair onderwijs mogelijks een stap te ver. Desondanks kan hier afhankelijk van de opleiding en doelgroep een grotere nadruk op gelegd worden. De doelstellingen die hieronder vermeld worden, gaan uit van een sensibiliserende invalshoek.

4.1 Doelen

De leerlingen:

- Zijn zich bewust dat en door wie ze zich kunnen laten ondersteunen en erkennen de meerwaarde om zich bij te scholen of te laten ondersteunen voor het opstarten van een onderneming.
- Kunnen en durven communiceren met ondersteunende partners.

Agentschap
Innoveren & Ondernemen
Koning Albert II-laan 35 bus 12
1030 Brussel
www.vlaio.be